

Eesti majanduse konkurentsivõime vedurid, pidurid ja pimetähnid

Eesti majanduse konkurentsivõime rahvusvaheliste organisatsioonide* hinnangul:

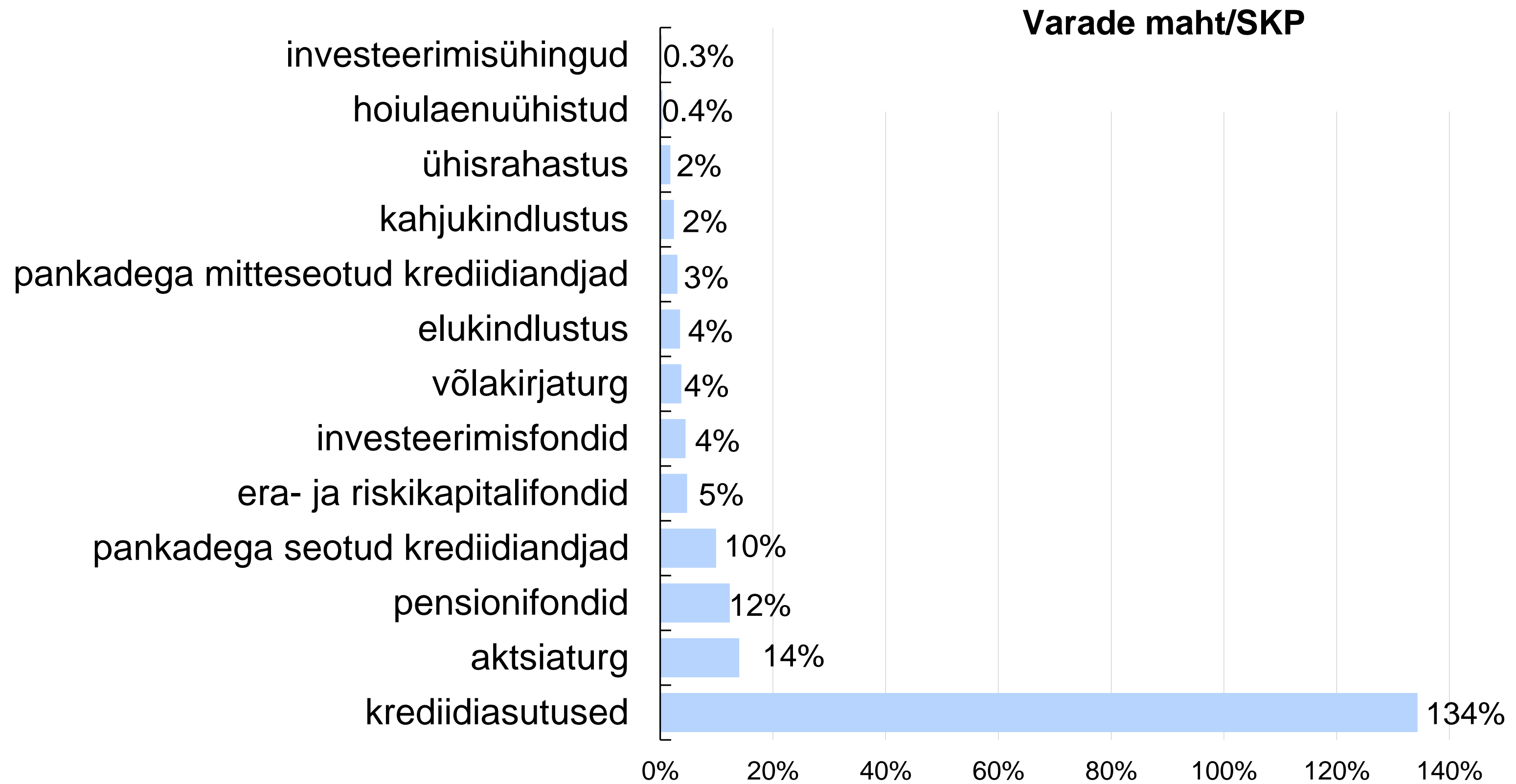

*IMD competitiveness ranking, WEF competitiveness index, valik muid võrdlevaid indekseid, IMF ja OECD hinnangud

Rahvusvaheliste organisatsioonide ning Eesti ettevõtjate ja ekspertide hinnangul

Eesti finantssektor on panganduskeskne; pangandussektoris vähe osalisi ja suhteliselt nõrk konkurents

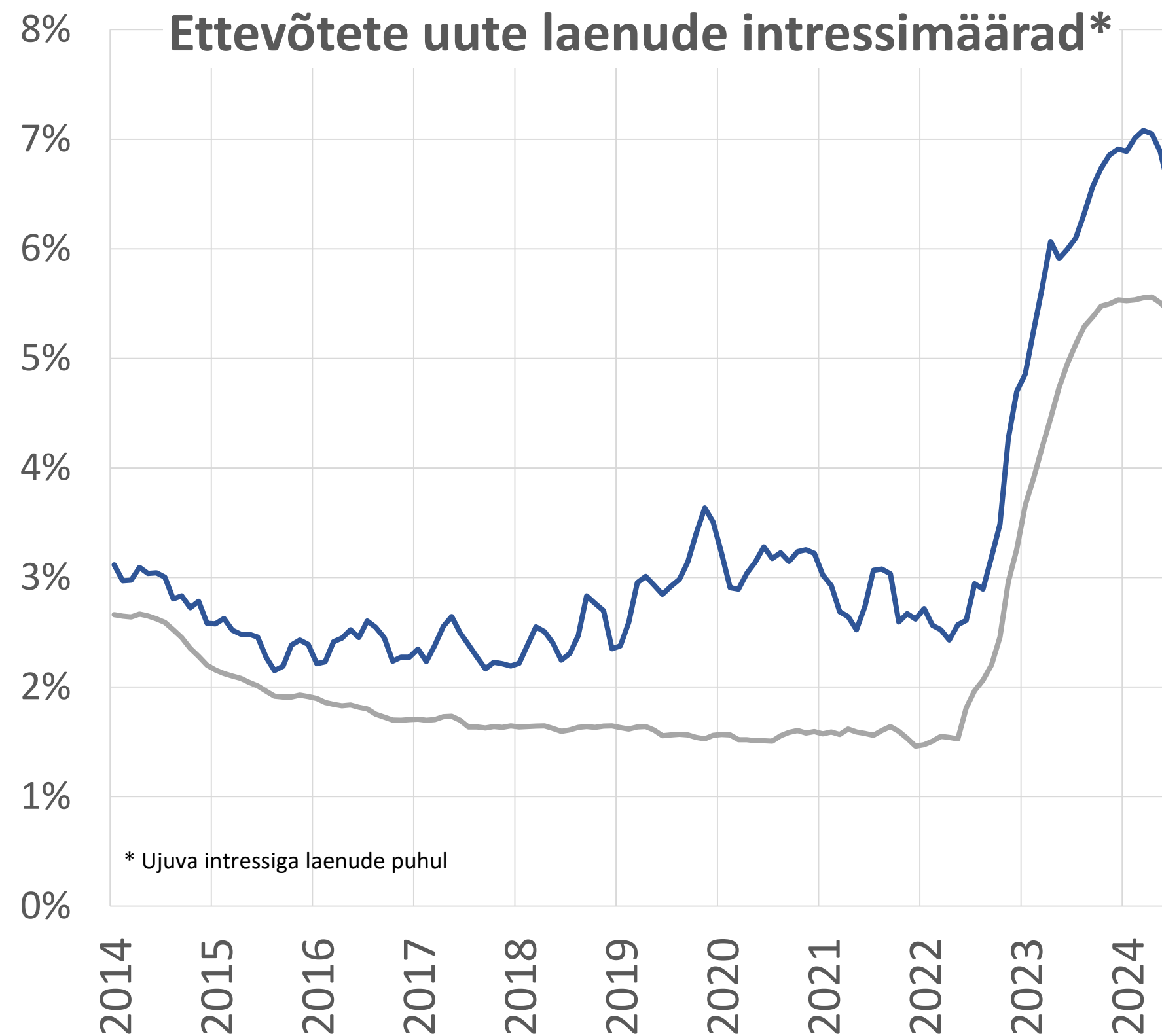

Allikas: Eesti Pank, Finantsinspeksioon, EstVCA

Ettevõtete rahastamise hind on kõrgem kui enamikus teistes Euroopa riikides

Soovitused:

1. Soodustada **pangaväliste** rahastamisvõimaluste arengut, elavdamaks kodumaist kapitaliturgu
2. Suurendada **käenduste** mahtu ning vaadata üle nende tingimused, soodustamaks käenduste laialdasemat kasutamist

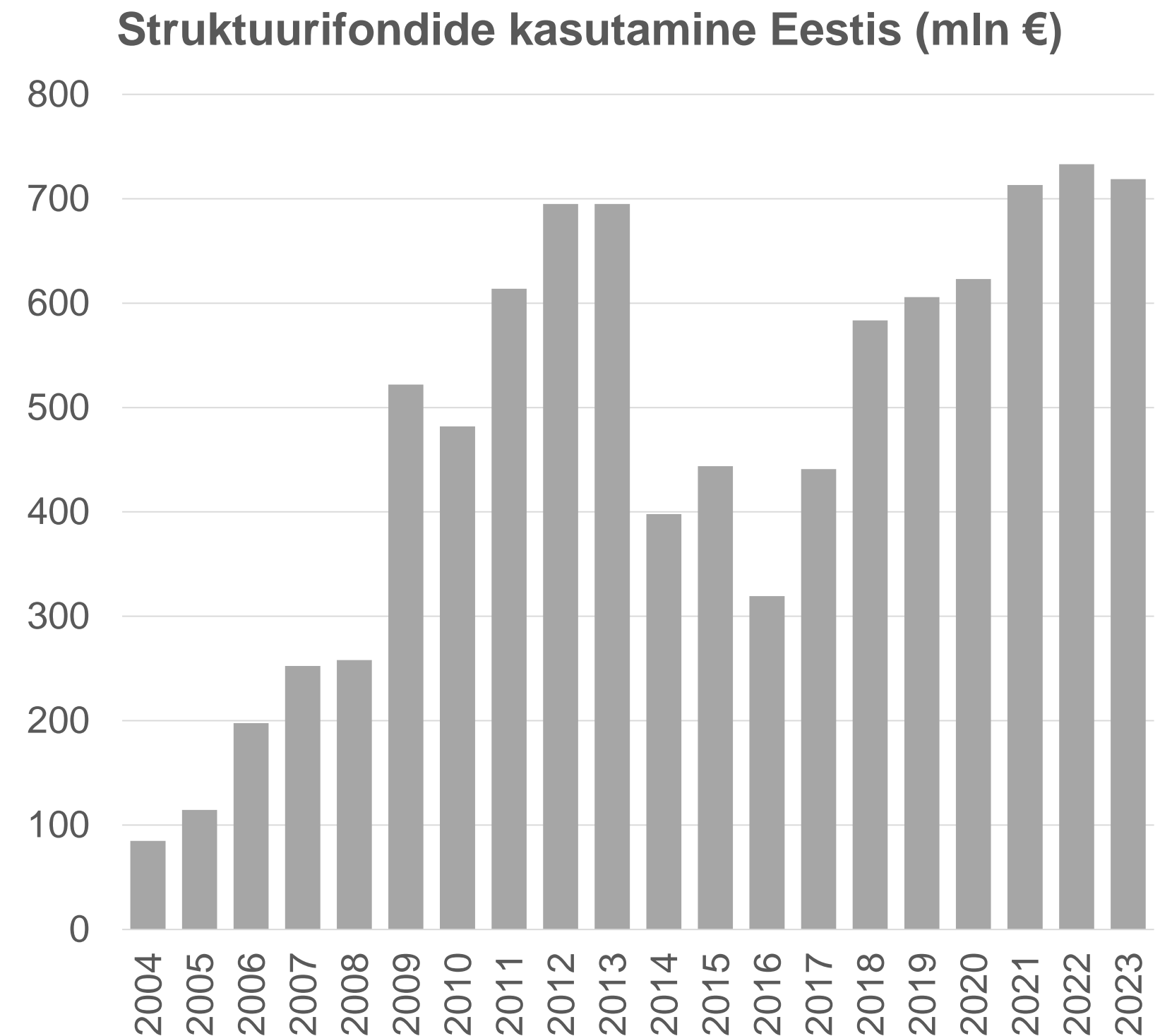

Allikas: ECB

Väike avatud majandus on väliste šokkide suhtes haavatav

Soovitused:

1. Kehtestada valitsussektori **eelarvereeglid**, mis toetaksid eelarve tasakaalus hoidmist (kesk)pikas vaates
2. Suurendada võimekust ja paindlikkust Euroopa Liidu **toetusfondide** raha jagamisel

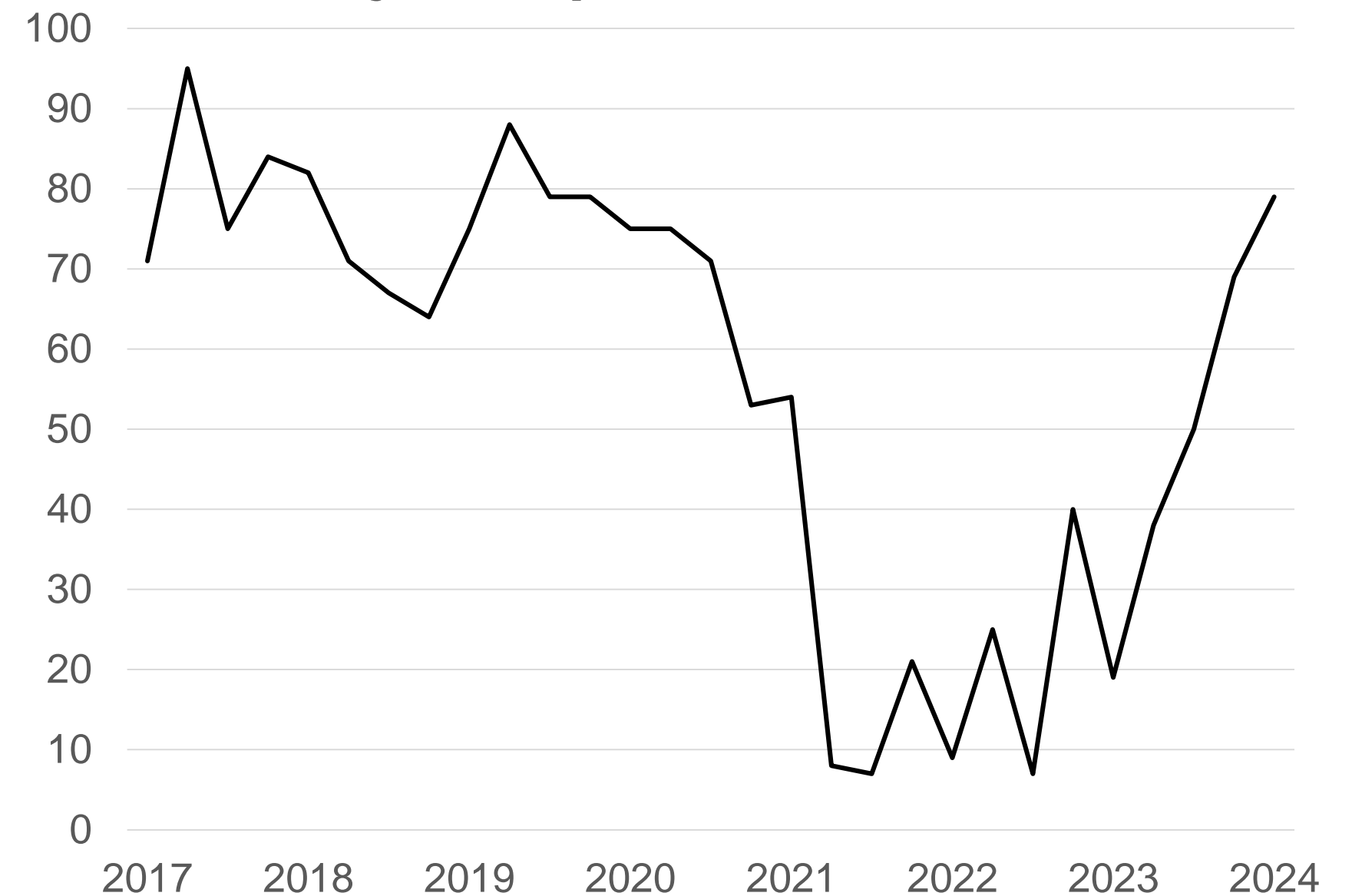
Allikas: Statistikaamet

Konkurentsivõimet toetab efektiivne avalik sektor

Avaliku sektori efektiivsus ja halduskoormus

- Kasvanud kriitika viimastel aastatel
- Eesti avaliku sektori suurus ja selle efektiivsus
- Kohalike omavalitsuste roll ettevõtluse arendamisel
- Pikaajaliste strateegiate elluviimine

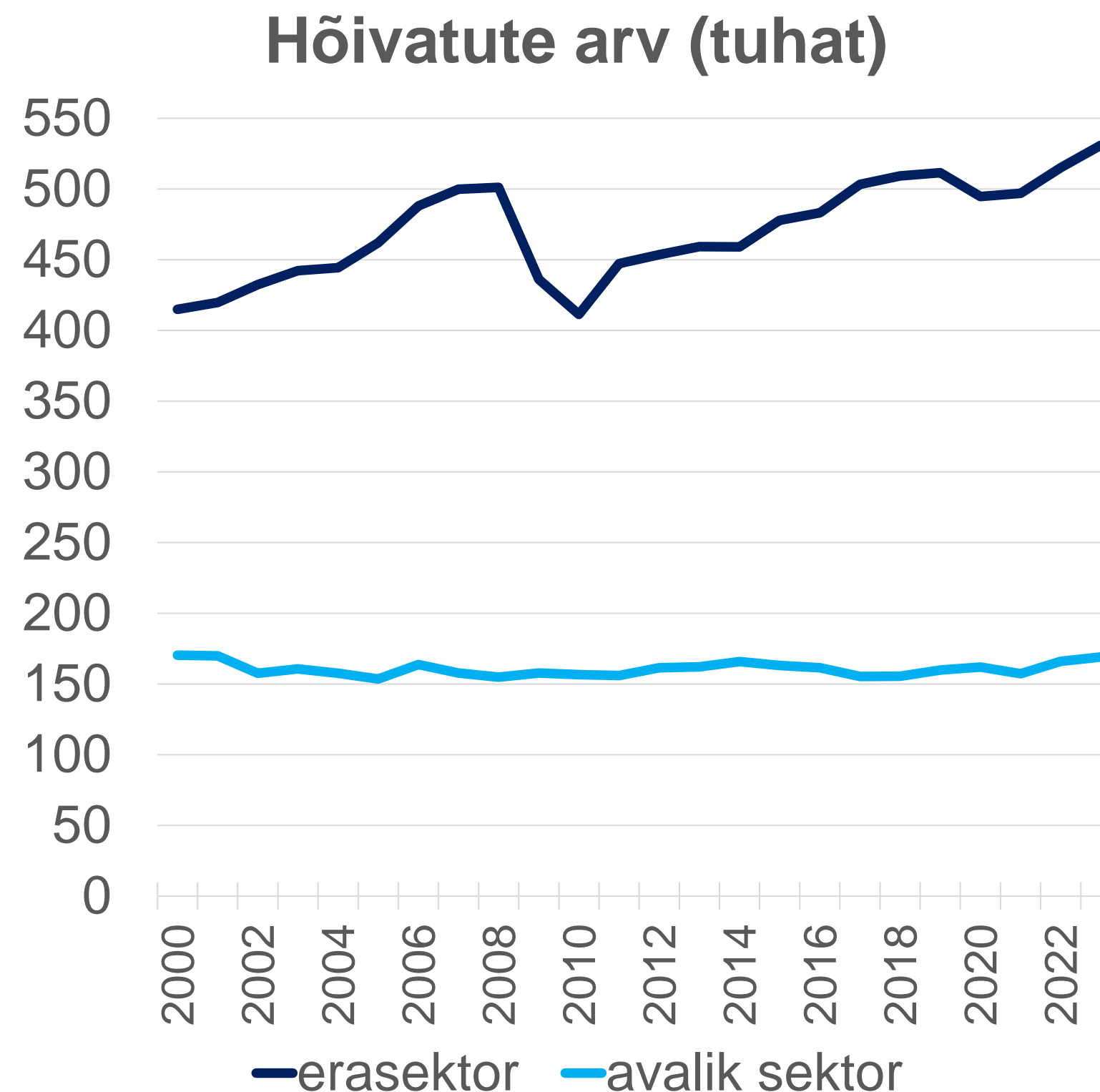
Kui suureks probleemiks on vähene usaldus valitsuse majanduspoliitika suhtes?

Allikas: Konjunktuuriinstituudi ekspertide küsitlus, jah-vastuste osakaal %

Avaliku sektori hõive on püsinud suhteliselt stabiilne

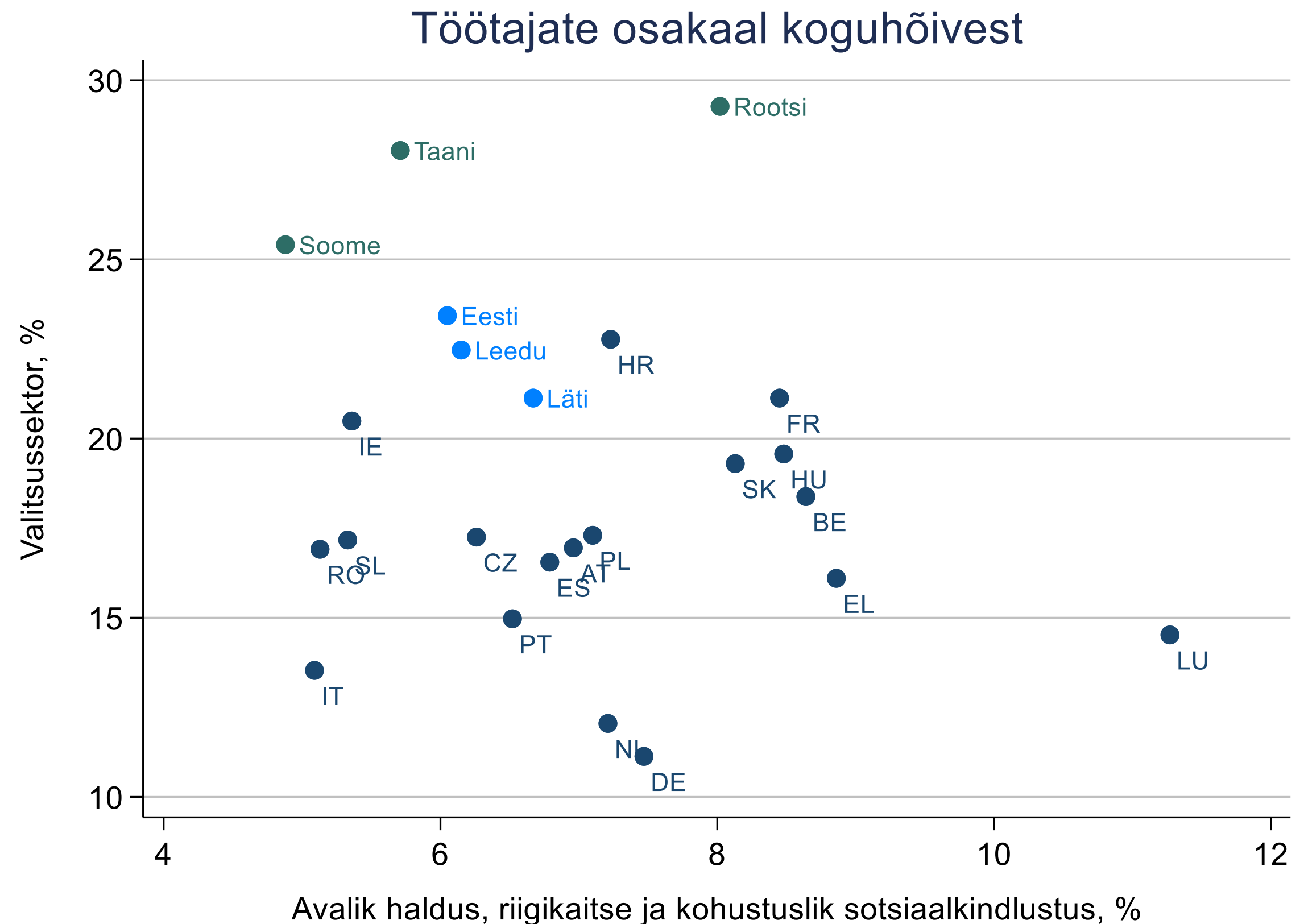
- Avaliku sektori töötajate arv
 - 154-170 tuhat (2000-2023), neist 10 tuhat ametnikku (2022)
 - eelkõige kasvanud **haridus- ja tervishoiuvaldkonna** töötajate arv (vrdl. 2010ndate keskpaigaga)
- Erasektori hõivatute arv lähemalt seotud **majandustsükliga**
 - 415 tuhat (2010) → 531 tuhat (2023)
- Avaliku sektori hõive *osakaal* on püsinud pikemalt **24-25%**
 - peamine vähenemine 2000ndatel
 - 29% (2000) → 24% (2023)

Allikas: Statistikaamet.

Rahvusvahelises võrdluses on avalik haldus mõõdukas, kuid avalike teenuste maht üle keskmise

- *Avaliku haldusega* seotud sektori hõive osakaal suhteliselt **madal**
- *Valitsussektori* hõive osakaal pigem **kõrge**
 - avalike teenuste ulatus (haridus, tervishoid)
 - mastaabisääst
- Avaliku sektori **efektiivsust** ja laiemat majanduslikku **kasu** tuleks põhjalikumalt hinnata
- **Soovitus:** Tugevdada ametnike **motivatsiooni**, et kiirendada ja lihtsustada riigiasutuste tööd ja vähendada aruandlust

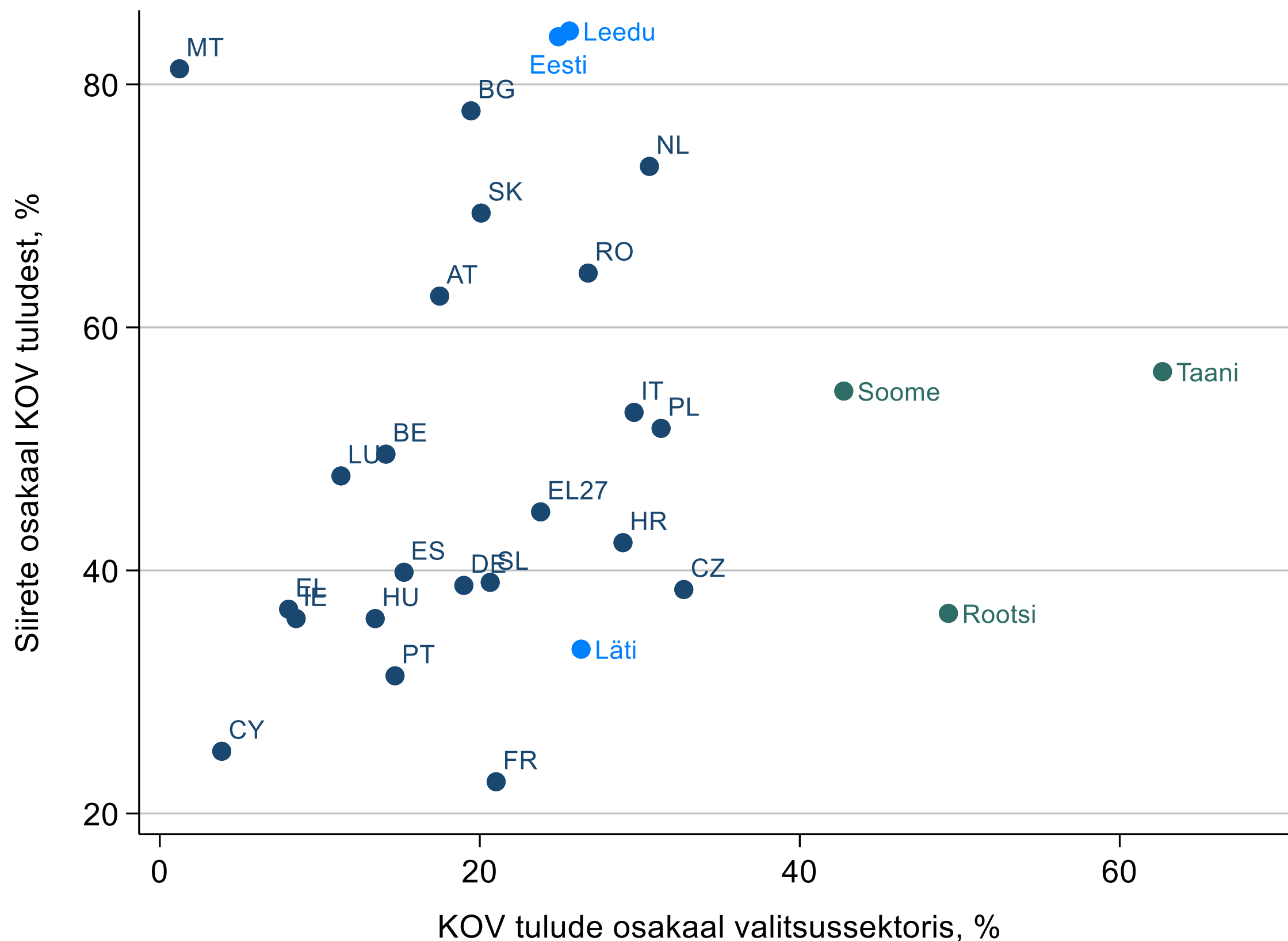
Allikas: OECD (2021), Eurostat (2023).

Süsteemsem strateegiline planeerimine ja järgimine

- Hinnangud olukorrale ja suured eesmärgid olemas, **järgimine** puudulik
 - Riigireformi senistes tegevuskavades mh KOVide rahastusmudeli täiendamise seotud ettepanekud, kuid nende teostamiseni pole jõutud (Rahandusministeerium 2023).
 - Lisaks pikaajalistele eesmärkidele ka konkreetsemad **lühiajalised** tegevused ja nende eest **vastutajad**.
- Strateegiate, plaanide ja arengukavade regulaarse uuendamise käigus tuleks hinnata seniste plaanide **täitmist** ning nende **efektiivsust**
 - Sarnaselt Riigikontrolli hinnangus (2014) „Eesti 2020“ konkurentsivõime kava täitmisele.
 - Mis on **majandusarengu töögrupi raportis** (2016) ja **konkurentsivõime visioonidokumendis** (2019) esitatud soovitustest nüüdseks ellu viidud? Kas need on olnud tulemuslikud?
- Stabiilsema majanduskeskkonna jaoks vajalik ühiskondlik konsensus, kuidas tagada avalike kulutuste ja maksutulude **tasakaal** pikemas perspektiivis
 - Poliitiline otsustusprotsess keeruline (PS §106), eeldab suuremat poliitilist küpsust

KOVide piiratud finantsautonoomia ja nõrgad stiimulid

- KOVide tulude osakaal valitsussektoris **keskmine**
- Keskvalitsuse siirete osakaal aga erakordselt **kõrge** → väga piiratud finantsautonoomia
 - 60% FI TM, 20% toetusfond, 4% tasandusfond, 2% maamaks (2022)
- **Soovitus:** Tugevdada **stiimuleid** ettevõtluse arengu edendamiseks
 - ettevõtlusega otseselt seotud maksud laekuvad riigieelarvesse (E/V TM, KM)
 - FI TM +1€ vähendab tasandusfondi toetust 3 aastaga -0.9€
 - kaasnevate kulude ja negatiivsete välismõjude kompenseerimine osaline (ressursitasu, tuulikute taluvustasu)

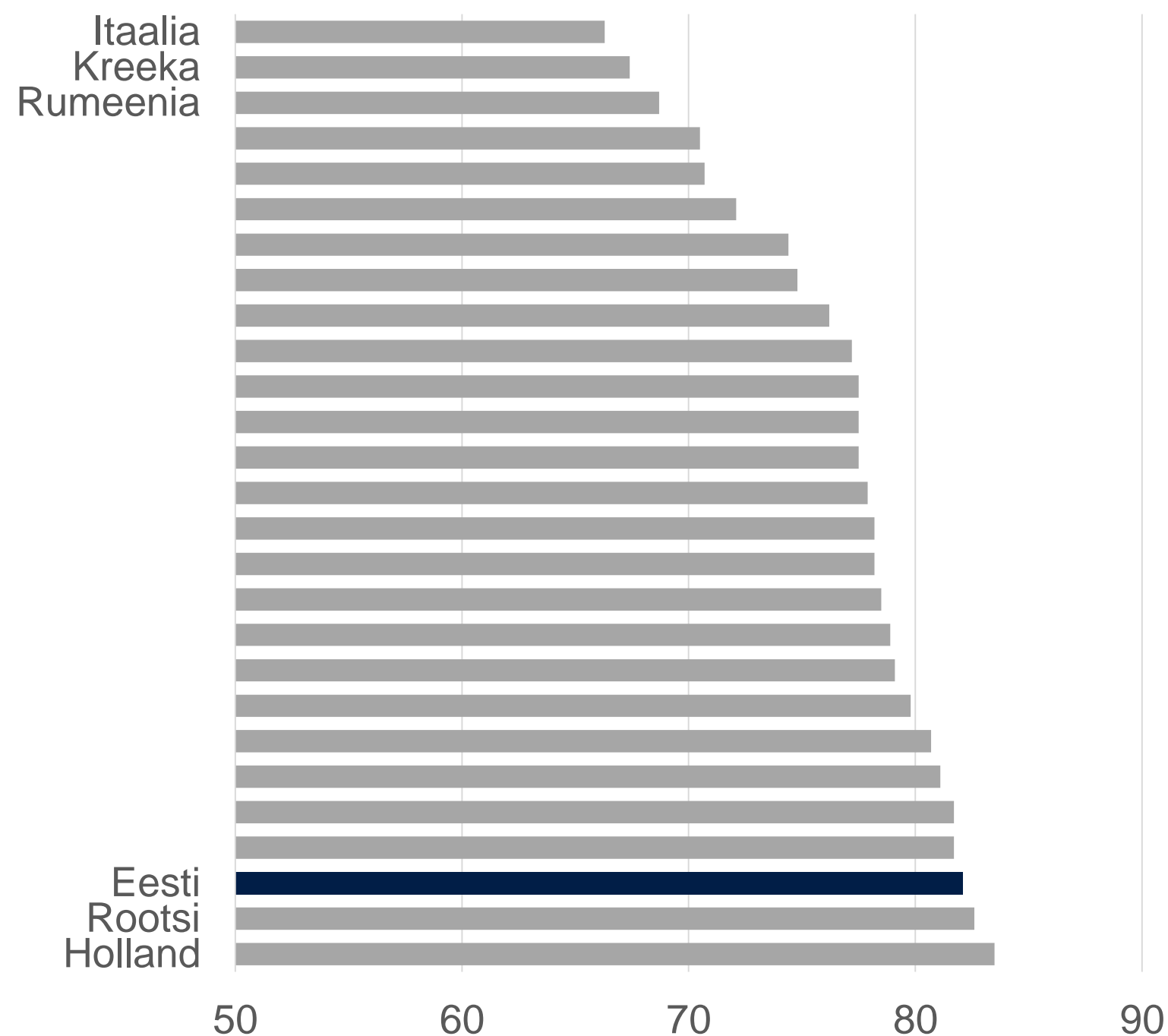
Allikas: Eurostat (2023).

Kvalifitseeritud tööjõu puudus

Soovitus:

- Määratleda **terviklik strateegia**, mis võtaks arvesse omavahelisi koosmõjusid järgmiste töösuundade vahel:
 - (1) olemasoleva **tööjõupakkumise** säilitamine ja suurendamine,
 - (2) olemasoleva tööjõu **tootlikkuse** tõstmine,
 - (3) **välistööjõu** kaasamine

Hõive määr Euroopa Liidu riikides

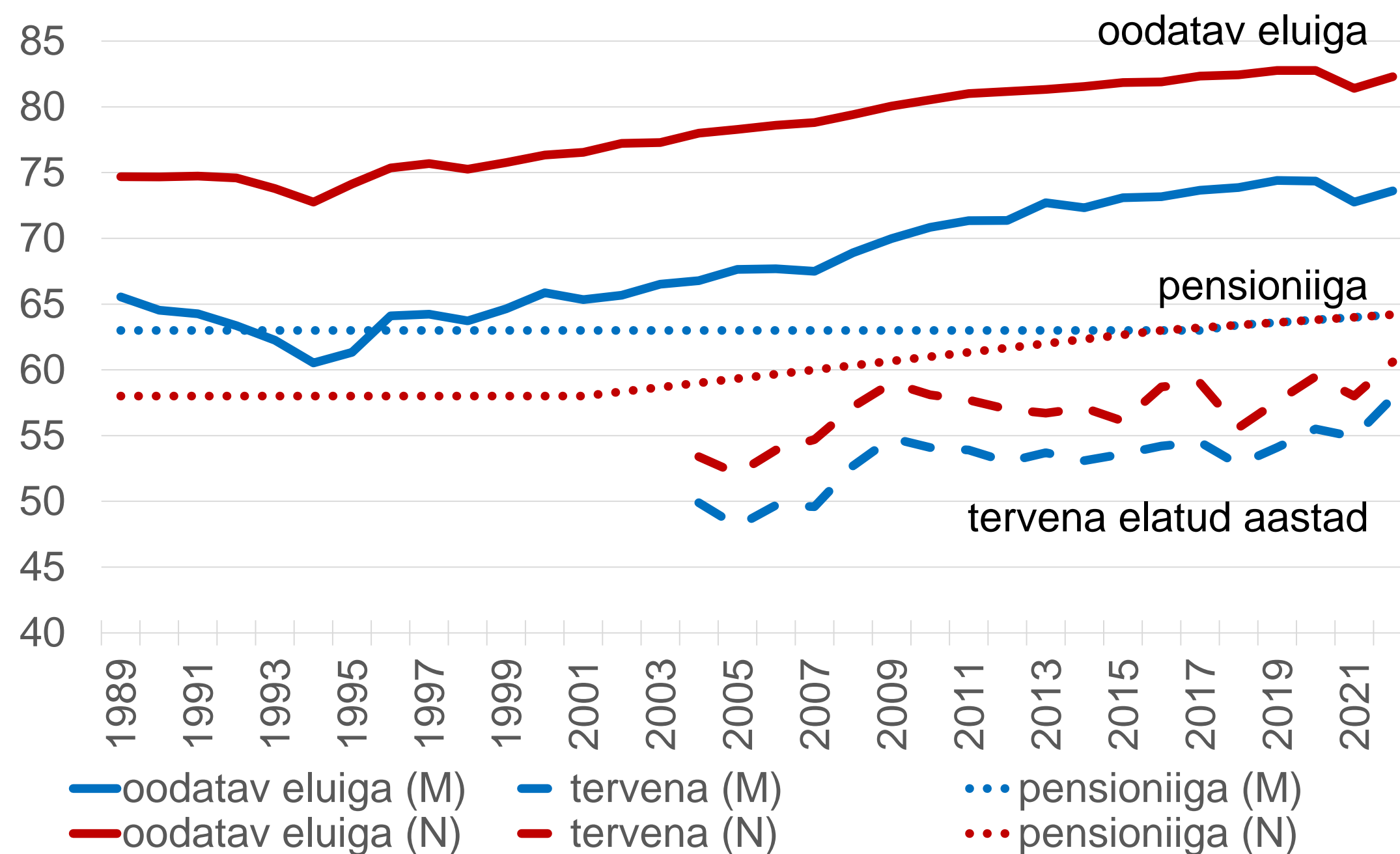

Allikas: Eurostat (2023), % tööealisest elanikkonnast

Rahvastiku ja tööjõu potentsiaal

Võimalused selle täielikumaks rakendamiseks

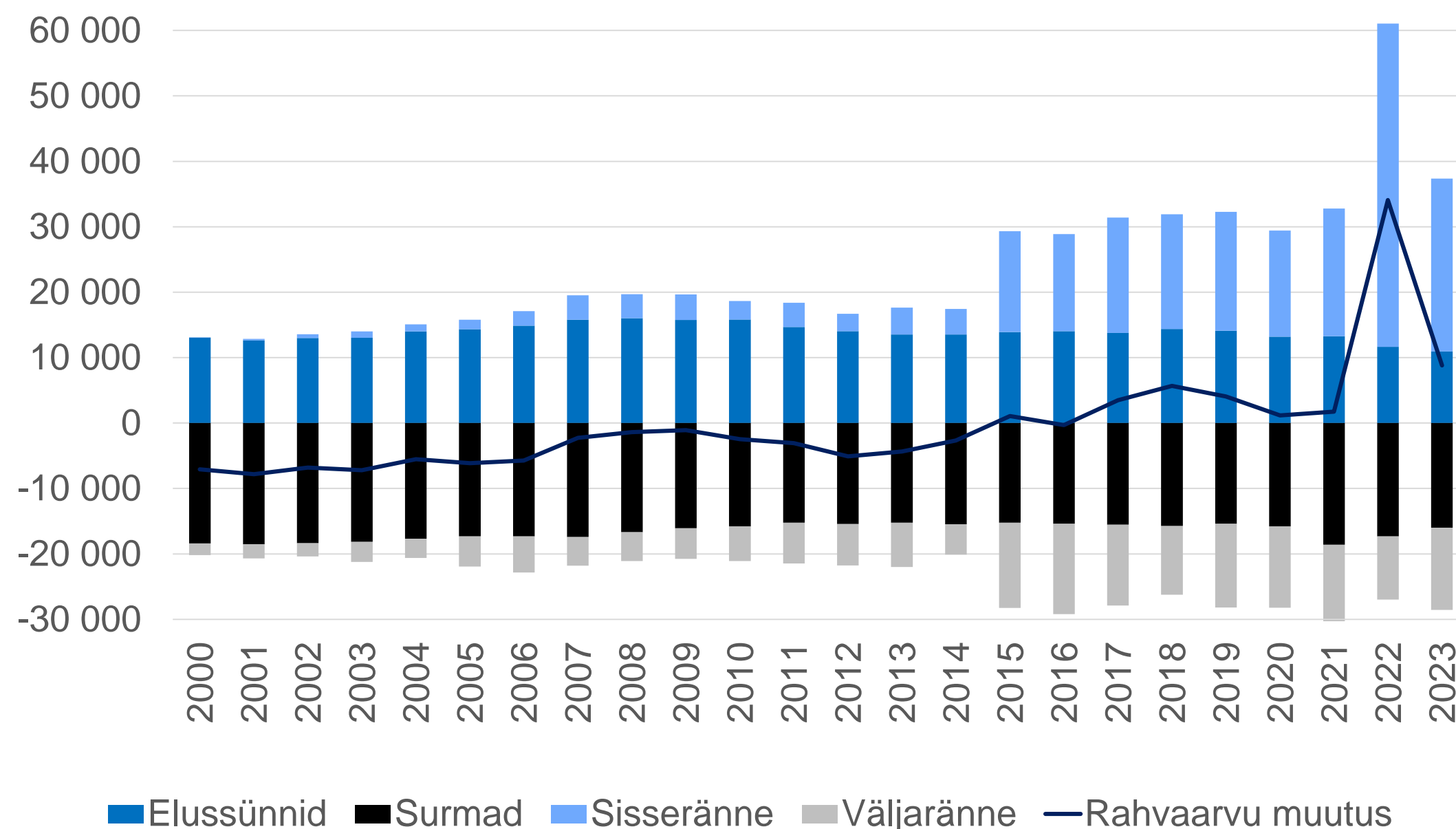
- Tervena elatud aastate lisandumine, sh meeste ja naiste vaheliste erinevuste vähendamine
- Pensioniea tõus (2027 seotakse oodatava elueaga)
- Struktuurse tööpuuduse vähendamine (ümberõpe)
- Aktiivne perepoliitika (lastehoid)

Allikas: Statistikaamet, Riigi Teataja.

Rahvastiku väljavaade ja välistööjõu kaasamine

- Rahvastiku pikaajaline väljavaade **paranenud**
 - Jätkuvalt negatiivne loomulik iive, positiivne rändesaldo (alates 2015)
- Välistööjõu kaasamisel suur mõju
 - Oluline ühiskondlik konsensus, selgelt teadvustades sellega kaasnevat **kulusid** ja **riske** ühiskonnale
 - Välistööjõud peaks kohalikku **täiendama**, mitte asendada
 - Ekspordisektori nõudlus täiendava välistööjõu järele vs majanduse absorbeerimisvõime
- Välistööjõu kohapealsele rakendamisel osalised **alternatiivid**
 - Kaugtöövõimalused, tööjõumahuka tootmine laiendamise välisriikidesse

Allikas: Statistikaamet.